

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 6/2019

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Anne Lotte Gulbrandsen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift
2009-12-22 nr. 1768 om særskilt
kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 18. januar 2021

I behandlingen har deltatt: Nora Lund Lefdal
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge.
Saksomkostninger i anledning klagen
dekkes i sin helhet.

1. Sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner, samt krav om billighetserstatning etter forskrift 24. juni 2017 nr. 997 om tjeneste for militært tilsatte og for sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater (forsvarstilsatteforskriften).

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han tjenestegjorde som geværmann i ██████████, ██████████, fra ██████████ til ██████████.

Klager vokste opp i ██████████ med sine foreldre og yngre søsken. Oppveksten er beskrevet som fin, hvor han var aktiv innenfor turn og langrenn.

Klager sluttet på gymnaset etter ett år, og har ellers gått ettårig befalsskole, ett år med ██████████ på yrkesskole og fem år på ██████████, men mangler slutteksamen herfra. Han har også gått på ██████████ og tatt ██████████. I ██████████ giftet han seg, og ble far til ██████████ i ██████████. I ██████████ ble han skilt.

Da klager var ██████████ gammel, i ██████████, reiste han til ██████████. I ██████████ tjenestegjorde han i et geværlag. Etter tjenesten fortsatte klager i Forsvaret. Han jobbet i ██████████, og periodevis på ██████████ i ca. tre år. Det er litt uklart ut ifra sakens dokumentasjon hva klager gjorde videre.

Klager har vært involvert i flere bilulykker. Sommeren ██████████ fikk bilen han kjørte vannplaning og traff en lyktestolpe. Ulykken skjedde ved ██████████. I sammenstøtet ble klager kastet ut av bilen og landet på hodet i trikkeskinnene. Etter ulykken led klager av afasi. Han hadde også nedsatt kraft i kroppens høyre side. Store deler av høsten dette året var han på opptrening på ██████████. Han hadde stor fremgang under opptreningen, og en psykologisk test gjort i ██████████ viste at klager lå på et gjennomsnittlig intellektuelt nivå for sin alder. I desember ble han utskrevet.

Han var senere involvert i bilulykker i ██████████, ██████████ og ██████████. Klagers medpassasjer ble kraftig «kvestet» i ulykken i ██████████.

Fra tjenesten har klager beskrevet flere belastende hendelser. Han forteller om en episode hvor han vasket et kjøretøy mens en ██████████ ba om hjelp til å komme seg over en elv og over til en annen base. Klager hjalp soldaten, og antok at ██████████ hadde utplassert væpnede vakter, noe han opplevde som ubehagelig. Det fortelles også om en helikopterulykke hvor klager kjente flere som omkom. Videre skal klager, ved funn av en udetonert bombekastergranat, ha utsatt seg selv for stor fare da han bar denne opp til ██████████. Det beskrives også et tilfelle hvor han ble eksponert for en slange av typen ██████████ på vei ned til et kjellerrom.

Klager angir at han har søvnplager og mareritt om natten. Disse skal ha startet for 10-15 år siden. Klager anfører at dette er hans hovedproblem i dag. Han mener plagene skyldes tjenesten.

Klager lider også av hukommelsesproblemer, konsentrasjonsvansker og svekket innlæringsevne. Dette har gjort at han har hatt økende problemer med å fungere i yrkeslivet. Fra ██████████ til ██████████ hadde klager hatt mange kortvarige arbeidsforhold, men han hadde også et langvarig arbeidsforhold i et elektroingeniørfirma i 10 år, og var etter dette anleggsgartner fra ██████████ til ██████████.

Klager ble innvilget 100 % uførepensjon i ██████████. Ved vurderingen la NAV til grunn at uførheten skyldes trafikkulykken i ██████████.

Klager fremsatte krav for SPK 9. mai 2014. I vedtaket fra SPK, datert 30. januar 2017, ble krav om billighetserstatning avslått. I det samme vedtaket avsto SPK kravet om kompensasjon etter ordningens del I og del II. Avslaget ble begrunnet med at det ikke er sannsynliggjort årsakssammenheng mellom psykiske plager og FN-tjenesten. SPK har blant annet lagt vekt på at klager gikk til psykologbehandling i flere år uten at FN-tjenesten var et tema. SPK har også lagt til grunn at den ervervsmessige uførheten skyldes andre årsaker enn FN-tjenesten.

Avslaget ble påklaget i foreløpig klage datert 17. februar 2017, før en utfyllende klage ble fremsatt 14. januar 2019. Klagen er fremsatt rettidig. I klagen anføres at klagers psykiske plager har sammenheng med tjenesten, og at tjenesten har vært en nødvendig betingelse for utviklingen av plagene. Det anføres at klagers opplevelser under tjenesten har hatt skadeevne, og at klagers utvikling av psykisk sykdom er en adekvat følge av tjenesten. Det anføres videre at det at klager tidligere har fått hodeskader som har hatt medisinske følger, ikke utelukker en utvikling av psykiske belastningsskader som følge av tjenesten. Det påpekes også at Forsvaret var klar over skadelidtes sårbarhet som følge av hodeskadene før tjenesten, og at «skadevolder må ta skadelidte som han er». I alle tilfelle anføres at deler av uførheten skyldes tjenesten.

SPK fant ikke grunnlag for å omgjøre vedtaket, og saken ble oversendt Klagenemnda.

Klager og hans advokat deltok under nemndsbehandlingen via digital overføring. Det samme gjorde en representant fra SPK.

2. Om nemndas vurdering

Saken gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner del II, samt krav om billighetserstatning etter forskrift 24. juni 2017 nr. 997 om tjeneste for militært tilsatte og for sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater (forsvarstilsatteforskriften).

Retten på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelige krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevisetema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

At skadelidte selv ikke kobler sine plager til tjenesten, selv om det uomtvistelig foreligger psykiske plager, kan ikke uten videre tolkes dithen at tjenesten ikke er årsak. Det påhviler ikke skadelidte å påvise årsaken til psykiske plager, men en tidlig kobling mellom om plager og tjeneste vil kunne styrke skadelidtes posisjon.

Foreligger nedtegnelser mv som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktige ved bevisbedømmelsen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en nærmere vurdering av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1570 i Lie-dommen fremkommer:

Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): «Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse og det er ingen begrensninger i hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s. 1546 og Rt. 2010 s. 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Det foreligger ikke tidsnære bevis i saken som knytter skadelidtes plager til tjenesten. Vi er derfor innenfor kompensasjonsordningens del I, hvor det lempeligere beviskravet er gjeldende.

I spesialisterklæringen er beskrivelsen av klagers deltakelse i arbeidslivet mangelfull sett opp mot det særskilte mandatet for spesialisterklæringen gitt av Forsvarsdepartementet. Dette er en svakhet ved erklæringen, men har ikke hatt avgjørende betydning for saken.

Det fremgår av sakens dokumenter at klager var utsatt for en alvorlig ulykke hvor han selv ble påført alvorlige skader i hodet i [REDACTED]. I [REDACTED] var han involvert i en annen ulykke hvor han forteller at hans medpassasjer ble «kvestet». I spesialisterklæringen er deler av klagers psykiske plager tilskrevet disse ulykkene. Tilstanden er i erklæringen vurdert å utgjøre en varig medisinsk invaliditet på 50 %, hvorav 40 % tilskrives trafikkulykken, mens 10 % tilskrives tjenesten.

Nemnda kan ikke utelukke at klager har hatt belastende opplevelser i tjenesten, men de hendelser fra tjenesten som er beskrevet i erklæringen som årsak til klagers psykiske plager, er ikke objektivt dokumentert. Konklusjonen baserer seg på klagers egne fortellinger.

Det fremgår av Forsvarsdepartementets presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014 at klagers fortellinger, sett opp mot det øvrige bevisbildet, kan gi rett på kompensasjon etter ordningens del I. Videre uttales at «det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon».

Det fremgår av sakens dokumenter at klager har hatt andre alvorlige opplevelser i livet som i stor grad er egnet til å gi de plagene klager har. Det vises da særlig til bilulykkene klager har vært involvert i. Den nærheten som er mellom klagers opplevelser, særlig ulykkene i [REDACTED] og [REDACTED], og utviklingen av hans psykiske problemer, tilsier at plagene kan tilskrives disse. I denne sammenheng påpeker nemnda at klager fremsto betydelig mer berørt da han i møtet med nemnda fortalte om ulykken i [REDACTED] hvor hans medpassasjer ble «kvestet», enn da han fortalte om hendelsene i [REDACTED].

På bakgrunn av dokumentene i saken fremstår det for nemnda som mer sannsynlig at klagers plager skyldes ulykkene han har vært utsatt for enn opplevelsene i [REDACTED]. Ettersom det er dokumentert flere ulykker som er sannsynlige årsaker til klagers plager, har nemnda kommet til at heller ikke det lempeligere beviskravet er oppfylt. Det legges dermed til grunn at det ikke er årsakssammenheng mellom klagers psykiske plager og tjenesten.

Nemnda er uansett av den oppfatning at det ikke er sannsynliggjort at erversuførheten skyldes eventuelle plager fra tjenesten. Årsaken til at klager har falt ut av arbeid er hans konsentrasjonsproblemer, hukommelsesproblemer og innlæringsvansker. Nemnda finner at det er sannsynlighetsovervekt for at disse plagene særlig skyldes ulykken i [REDACTED], hvor klager ble påført alvorlige hodeskader.

Skadelidte har også fremsatt krav om billighetserstatning. Billighetserstatningsordningen er praktisert med et lempelig krav til bevis, som blant annet begrunnes ut fra et ønske om en forenklet og effektiv behandling av slike krav. Ordningen innebærer imidlertid ikke at man skal se bort fra faktiske opplysninger eller spesialisterklæringer dersom slike faktisk er utarbeidet, eller det under saksbehandlingen har vært påkrevet å innhente slik informasjon. Nemnda har tidligere i sak 1/2014 uttalt om dette:

«Når det i aktuelle sak foreligger en mer omfattende erklæring, samt komplette medisinske journaler som gir mer inngående informasjon om skadelidtes sykdomsbilde, må denne informasjonen og dokumentasjonen danne grunnlag for nemndas vurdering og konklusjon. Skadelidte skal selv bidra til opplysning av sin sak gjennom fremleggelse av tilgjengelig informasjon om sin helsetilstand. Det er derimot ikke påkrevet at han på eget initiativ skal måtte sette i gang en fullstendig utredning hos spesialist. Når derimot slik informasjon rent faktisk foreligger, er det åpenbart at denne må fremlegges og vil tillegges vekt ved vurderingen av om den skadelidte er berettiget til kompensasjon. Skadelidte kan ikke høres med at man skal se bort fra informasjon som rent faktisk dokumenterer at han ikke er berettiget til kompensasjon verken under kompensasjonsforskriften eller under billighetsforskriften.»

Ettersom den mer omfattende bevisføringen etter kompensasjonsforskriften ikke har sannsynliggjort årsakssammenheng mellom skadelidtes plager og tjenesten, har han heller ikke krav på billighetserstatning.

For kravet om billighetserstatning er det uansett et vilkår etter forsvarstilsatteforskriften § 45 tredje ledd at man er påført psykiske belastningsskader som medfører en varig medisinsk invaliditet på minst 15 prosent. Det fremgår av klagers medisinske erklæringer at kun 10 % av klagers erversuførhet kan tilskrives tjenesten. Den varige medisinske invaliditeten er dermed for lav for å tilkjenne billighetserstatning.

Nemnda finner også grunn til å peke på foreldesspørsmålet. Det følger av forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner § 11 at foreldelseslovens regler får anvendelse. Det følger av foreldelsesloven § 9 nr. 1 at krav på skadeserstatning «foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige». Nemnda vurderer at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til foreldesspørsmålet, men påpeker at mye tyder på at kravet kan være foreldet.

Kravet tas etter dette ikke til følge. SPKs vedtak stadfestes.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr 40 375,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 17 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning saken og klagen med kr 40 375,- inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, den _____

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda